

Sürgün

1969 yılının ağustosunun sıcak bir günüydü. Güneş yere inmiş gibi kavruluyordu ortalık. Bıyıkları yeni terlemiş Yunus Öğretmen elinde ki tahta bavul ile ilk görev yeri olan kendi köyüne doğru gidiyordu şehir otobüsüyle. Öğretmen Okulunu bitirmenin ve öğretmen olmanın verdiği sevinçle köyüne en yakın ana yolda inmişti. Onu bırakıp homurtularla tozu dumana katarak uzaklaşan otobüsün ardından bakan Yunus Öğretmen daha şimdiden çocukların yüreğinde filizlendireceği ilim çiçeklerinin bahar kokusunu duyumsuyor, zihinlerinde açacağı aydınlık yarınlara güneşini görüyordu. Hevesliydi ve idealleri vardı.

Köyü yüksek bir dağın içine gizlenmiş bir orman köyüydü. Köye ulaşmak için kah tepeleri aşmak kah iki dereden geçmek gerekiyordu. Bazen bir yanı uçuruma bakan dar bir patikadan dikkatlice yürümek bazen yabani hayvanlarla karşı karşıya gelmek korkusunu iliklerine kadar hissetmek vardı. Yıllar yılı bir yol yapılamamıştı bu köye. Güneş in tam tepeye konuşlandığı öğle vaktinde bir saatlik yürüyüşün sonunda kan ter içinde köyün girişine varmıştı nihayet. Sağ omzunun üzerinde külçe gibi ağırlaşan tahta bavulunu indirip üzerine oturarak tam soluklanmaya başlamıştı ki sırtına dokunan bir el ve kalın çatlak bir ses ile irkildi Yunus öğretmen:

“Sen de kimsin hemşerim”

“Ben Yunus Öğretmen. Yan mahalleden Cıbrı Veli derler dedeme emmi. Kendi köyüme öğretmen geldim” dedi heyecanla Yunus Öğretmen.

“Şimdi tanıdım. Bana da Düşmez Eyüp derler yeğen. Demek sen öğretmen oldun ha.” Dedi yüzünü ekşitip bir kaşını yukarı kaldırıp sorgulayıcı bir çehreyle. Sonra da ardına dönüp mırıltı ile “Öğretmen geldin ha! ...” diyerek başını iki yana sallayarak gitti Düşmez Eyüp. Bir mana veremedi Yunus Öğretmen. “Her neyse” dedi ve evinin yolunu tuttu...

Köyüne geleli on beş gün olmuştu ve eğitim döneminin başlamasına bir ay kalmıştı. Köyün içerisinde dolaşıyordu. Kimle karşılaşsa öğretmen olmasını hayırla karşılıyor lakin kimse hayır konuşmuyordu. Üstelik kendi köyünde birçok sorunu daha hızlı çözerim diyerek tayin isteyen Öğretmen Yunus tam tersine sorun olmaması gereken durumlarda bile sorunlarla baş başa bırakılıyordu. Köyün bir okulu yoktu ve kimse okul için eski de olsa bir yer ayarlamak istemiyordu. Muhtar köylünün cehaletinden faydalanan, güya onların her şeyini yaparak elleri ayakları oluyordu. Bundan dolayı adı Muhtar Babaydı. Üç eşi vardı ve dahası on beş yaşındaki Hatice kıza da göz koymuştu, köyün gençlerinin demesine göre. Hatice'nin anası genç yaşta ölmüş. Onu bu yaşa gariban topal babası getirmiş. Babası da razı değilmiş bu duruma lakin Hatice'nin evlenmesiyle hayatının kurtulacağına inandığı için ses çıkartamazmış. Ben ölürsem bir gün ne olacak bu kıza korkusunu yaşarmış günbegün. Yunus Öğretmen'in işi çok zordu. Muhtar, geneli ihtiyar olan köylüye bazı zamanlarda dinimizde olmayan hurafeleri anlatır onları inandırılmıştı. Hastalara kendi kıt bilgisiyle aslı astarı olmayan muskalar yazarmış kendince. Üstelik daha da ilginç Arapça biliyordu Muhtar Efendi.

Yunus Öğretmen ev ev dolaşır okumanın, ilim irfanın önemini anlatırdı. Çocuklarını okutun derdi. Özellikle muhtarın göz koyduğu Hatice'nin babasına üç günde bir uğrar Hatice'yi mutlaka okutması gerektiğini anlatırdı. Lakin ziyaret ettiği evlerin çoğunda kızlar tarımda iş gücü görüldüğünden olumsuz cevaplar alırdı. Hatta birkaç evden de okursa mektuplaşır kocaya kaçır gibi saçma bahaneler duyardı. Yunus Öğretmen kendi köyünün bu kadar karanlığa bürünmesine inanamıyordu. Üstelik köylü ile tartışıkça olaylar büyüyor bazen bazı köylüler üzerine yürüyordu. O, öğretmen olup köyüne geldiğinden beri ailesi de dışlanıyor ve sorunların arasında kalıyordu. Üstelik kendi dedesi ve babası dahil bazı konularda Yunus Öğretmen'in karşısında olmuşlardı. Oysa onun ne hayalleri ve umutları vardı. Zaman zaman kendini yalnızlığa iter, tahta çantasından çıkardığı Atatürk resmine bakar, gözleri yaşarırdı. Ama birden aklına Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi gelir ve yüreğini ciddiyetle dağa taşar diker de toparlanırdı. Öğretmen demek ümit demektir, kolay pes edemezdi...

Yeni bir eğitim öğretim yılı başlamıştı. Yunus öğretmen ahırdan bozma bir odayı şirin bir köy okulu odasına çevirmişti. Kendi köyünden ve yan köylerden gelen toplam yedi çocukla okulu açmıştı.

Aslında okul çağında çok öğrenci vardı lakin köylü inatlaşmıştı çocukları okula göndermemeye. Kimisi tarlaya götürüyor, kimisi çobanlık yaptırıyor, kimisi evden çıkmamasının daha doğru olduğunu düşünüyordu. Aslında bu gençlerle sohbet ettiğinde hepsinin de okumaya çok hevesli olduğunu görüyor fakat ne yazık ki ellerinden bir şey gelmediği için bu konuda hayal bile kurmak istemediklerini anlıyordu. Her biri kendilerine biçilmiş yazgıyı yaşamaya mecbur ediliyordu. Yunus öğretmen bu durumu bildiğinden iyiden iyiye ruhu sıkılıyordu.

Yunus Öğretmen’de bardağı taşıran son damla yan köyden okula gelen bir öğrencisinin patika yoldan aşağı yuvarlanması olmuştu. Çünkü Yunus Öğretmen geldiğinden beri muhtara ve köylüye köye bir yol yapılmasını, bunun için bir heyet oluşturup şehre gidilmesi gerektiğini anlatıyordu. Yol yapılırsa medeniyetin daha kolay geleceğini anlatıyordu. Yol olursa elektrik, doktor, alet edevat daha kolay sağlanacak yani akıllarına ne gelirse daha rahat ve insanca yaşamın kapıları açılacaktı. Lakin muhtar ve ona inanan büyük çoğunluk buna da karşıydı. Fakat Yunus Öğretmen vazgeçmeyecek şehre inecekti. Dediğini de yapmıştı. Kaymakamla, belediye başkanıyla ve gereken kim varsa onlarla konuşmuştu. Ne mutlu ki öğretmenin gayretini takdir eden birileri haklı olduğunu anlayarak köye yol yapılmasına karar vermişlerdi. Sonunda yol yapım çalışmaları başlamıştı fakat köylünün çoğu Öğretmen Yunus’a düşman gibi bakıyordu. Greyder köyün girişindeki okula kadar kötü de olsa bir yol açmıştı. Öğretmenin içi içine sığmıyordu. Oysa onu düşman bilenler ağızları tükürük saça saça küfürler ve tehditler yağıdırıyordu. Güya muhtarın dediğine göre bu öğretmen gelip onların töresini bozmuş sözlerini yere sermişti. Daha neler getirecekti bu öğretmen olacak adam başlarına. Sürekli köylüyü kıskırtıyordu ve beklenen oldu bir gün tabi. Muhtar ve ona yakın köylüden kimi eline tırmık, kimi sopa kimi silah alıp Yunus Öğretmen’e haddini bildirmek için yürüdüler. Öğretmen ise öğleden sonra o günün eğitimini yapmış ve çocukları yollamıştı evlerine. Yol için çalışanların yanına gitmek üzere dışarı çıkmıştı ki muhtar ve yanındakilerle karşı karşıya gelmişti. Bir süre tartıştıktan sonra öğretmenin üzerine yürümüşlerdi lakin diğer köylüler öğretmeni kaçıarak okula kilitleyerek olası bir vakanın önüne geçmişlerdi.

Şehre haber salınmıştı ve akşamın karanlığında kaymakam ve jandarma komutanı ile birlikte askeri arabalar köye girmişti. Tarafların iddiaları dinlenmişti. Köylüler muhtara ve adamlarına karşı sessiz kalmışlardı. Yolun asker eşliğinde tamamlanması kararı verilmiş ve on gün sonra Yunus Öğretmen’in tayininin güvenlik nedeniyle uzak bir alevi köyüne alınmasına karar verildiği haberi gelmişti. Muhtara göre bu bir sürgündü. Hane hane dolaşüyor kendisiyle uğraşan Yunus Öğretmen’i sürgün ettirdiğini anlatıyor gideceği alevi köyünde onu çok kötü günlerin beklediğini söylüyordu. Üstelik bu anlatılanlara Yunus Öğretmen’in ailesi de inanıyor onun istifa etmesini, öğretmenlik yapmamasını ve o köye gitmemesini istiyorlardı.

Beklenen gün gelmiş ve Yunus Öğretmen tahta bavulunu omuzlanmış yeni tayin olduğu köye doğru yola koyulmuştu. Ardında cehaletin karanlığında kalmış ve gidişine düğün bayram eden üç beş kendini bilmezi ve peşinden göz yaşı döken “Keşke hiç gitmeseydiniz öğretmenim” diyen yarının umut tohumları olan yüzü yanık çelimsiz köylü çocuklarını bırakmıştı. Bir yanı çöl bir yanı bahar bahçeydi köyün öğretmene göre. En çokta o çocukların son bakışları düğümlemişti Yunus Öğretmen’in boğazında. Gideceği köyle ilgili duyduklarına ehemmiyet vermiyordu ama yine de içten içe bazı korkuları hissediyordu. Kendi canım kanım dediği köyünde nelerle karşılaşmıştı kim bilir gideceği köyde daha nelerle karşılaşacaktı. Her şeyi göze almıştı Yunus Öğretmen sonunda ölüm bile olsa vaz geçmeye niyeti yoktu...

Şehre varmış ve güya sürgün(!) gittiği alevi köyüne nasıl gideceğini sormaya başlamıştı. Esnaftan birisinden şehir meydanından her gün o köyün minibüsünün kalktığını öğrenmişti. Tarif edilen yere vardığında minibüsün dolu olduğunu gördü. Şoföre çekinerek gidilecek köye yeni tayin olan öğretmen olduğunu söyledi. Minibüsteki herkes bakışlarını Yunus Öğretmen’e çevirmişti bir anda. Şoför ise aniden kapıyı açıp arabadan indi. Aynı zamanda ön koltukta oturan saçı sakalı ağarmış, çehresinde hayatın yorgunluğu çizgilenmiş yaşlı bir amca kapıyı açıp basamaklardan inmişti. İkisinin de yanına doğru geldiğini görünce tedirgin oldu birden yüzünü ateş basmıştı Yunus Öğretmen’in. Şoför gülümsemiş ve Yunus Öğretmen’in eline sarılmıştı “Hoş geldim öğretmenim” diyerek. O koca adam genç bir öğretmenin elini öpmeye kalkıyordu. Üstelik yaşlı adam da hoş geldin deyip sen öne geç öğretmenim diyordu. Yunus Öğretmen olduğu yere çakılı kalmış ne diyeceğini bilememişti. Elini öptürmemişti tabi lakin ısrarlarına rağmen ön koltuğa o ihtiyarı oturtamamıştı. Köye gidene kadar

minibüsün içerisinde adeta şenlik havası vardı. Bu işte bir gariplik vardı ama bir şey diyemiyordu. Köye vardıklarında küçük kahvenin önünde oturan muhtar ve birkaç köylünün yanında durdu minibüs. Köye tayin olan genç öğretmeni gösterdi şoför. Muhtar ve köylüler gülümseyerek pervane oldular Yunus Öğretmen'in etrafında. Muhtar, ihtiyar heyetinden birkaç kişiyle fısıltı halinde bir şeyler konuşarak öğretmeni alıp evine götürdü. Yunus Öğretmen'i güzelce ağırlamış ve dinlendirmişti. Yunus Öğretmen şaşkınlıktan ne diyeceğini bilemiyordu. Muhtar, köy hakkında bilgi verirken öğretmenin geldiğini haber alan köylüler ellerine evlerinde ne varsa almış hoş geldin demeye geliyordu peyderpey. Aradan üç saat geçmişti. Sonra bir genç gelip köy okulu ve öğretmen odasının hazır olduğunu söyleyip gitmişti. Şimdiye kadar köy hakkında genel bilgiler veren Muhtar daha ciddi bir tavırla konuşmaya başlamıştı.

"Bak şimdi öğretmenim. Bizim köyümüzde ki okul çağındaki çocuklar iki köy ötedeki köye yürürler yaz kış demeden. Akıllarımız onlarda kalırdı. Belki bir gün öğretmen gelir diye iki göz okul ve iki göz de öğretmen odası hazırlayıp bekliyorduk. Okulda bazı günler ben köylüyü toparım dilim döndüğünce bazı konularda onları bilgilendirmeye çalışırım lakin ne yalan söyleyeyim çok da yeterli olamam. Artık sen geldin ya her şeyin üstesinden geliriz evelallah. Bu sene tahminimce on beş on altı çocuk vardır okuma çağına erişen. Ne iyi oldu. Geldin de bizi çok mutlu ettin." Dedi.

Yunus Öğretmen korkarak geldiği köyde her geçen saat daha çok şaşırıyor bir süre sonra şaşkınlığı yerine sevince bırakıyordu. Heyecanla yerinden kalkıp evleri ziyaret edip çocukları tespit etmeyi hem de ailelerle tanışmayı söyledi. Muhtar ve ihtiyar heyetinden birkaç kişi canla başla işe koyuldular. Yunus Öğretmen'in ferî kaçmış gözlerinde ilim irfan ateşi parlamıştı birden, yüreğinde sevginin, değer görmenin sıcaklığını hissediyordu. İşte bu şekilde başlamıştı Yunus Öğretmen'in o ön yargılarıyla korkuttukları alevi köyünde. Birilerinin sevinerek sürgün(!) gitti dediği köyde onlarca güzel anı biriktirmişti. Mesela;

Köye geldiğinde kalacağı oda ve eşyaları köylüler tarafından temin edilmiş ve en güzel şekilde odası hazırlanmıştı.

İstememesine rağmen sürekli kapısına yiyecek bırakılırdı. Şefkatli ve sevgi dolu gözlerle yiyecek getiren yaşlı kadınlardan birine "Yapmayın getirmeyin" dediğinde "Öyle şey olur mu öğretmen bey. Sen ki marifet makamındasın biz ki o kapıdan içeri girmeye çabalarız" diye cevap vermişti de ne demek istediğini tam kavrayamamıştı o vakit.

Okulun ihtiyaçları köylüler tarafından karşılanır imece usulü her hafta okul ve öğretmen odası temizlenirdi.

Köyde bir topluluğun olduğu yere gittiğinde herkes ayağa kalkar ve en güzel yer ona gösterilirdi.

Gündüzleri okulda eğitim-öğretim faaliyetini yürütüyor akşamları ise köylülerin isteği üzerine okuma yazma bilmeyen ve özellikle kadınların çoğunlukta olduğu ahaliye okuma yazma dersleri veriyordu

Okumaya çok önem verildiğini gördü. Kitap deyince akan sular dururdu. Köylüler sayesinde çok güzel ve şirin bir kütüphane oluşturmuştu. Daha da güzeli herkes meraklıydı okumaya, okuduklarını aralarında konuşmaya.

Öğretmene bambaşka bir değer verildiğini anlamıştı. Öyle ki her konuda öğretmene görüş sorarlardı. Tarımdan hayvancılığa hatta aile içinde bazı sorunlara kadar öğretmene güvenir sorarlardı. Bundan dolayı Yunus Öğretmen sürekli bilgisini artırmak ve köylülerin soru ve sorunlarına cevap verebilmek için kendini geliştirdi. Zaman zaman şehre gider bu konularda uzmanından destek alırdı. Bu durumdan da oldukça mutluydu.

Bu şekilde bir su misali tam 6 yıl çalışmıştı. Okulların tatil olduğu ve karnelerin verildiği bir gün muhtar canı sıkkin şekilde Yunus Öğretmen'in yanına gelmişti elinde bir kağıtla. Yunus öğretmen muhtarın canının sıkkin olduğunu anladı lakin onu rahatlatmak için konuya girmişti:

"Ya hu muhtarım. Bu nasıl iştir bana bir cevap ver Allah aşkına. Ben bu köye gelirken hangi düşüncelerle geldim. Oysa nelerle karşılaştım" dedi ve kendi köyünde yaşadığı günleri ve bu köye geldiğinde yaşadığı, içinde biriken duygu ve düşünceleri bir bir anlatmıştı. Şimdiye kadar hep

başkalarını dinlemiş ama kendisini hiç açmamıştı öğretmen. “Bak güya birilerine göre sürgün yediğim köyde koskoca altı yıl ömrümün en güzel günleri olarak geçti.” Dedi. Onu can kulağıyla dinleyen muhtar elindeki kâğıdı sıkarcasına tutup gülümseyerek anlatmaya başladı:

“Bak öğretmen oğlum. Ben yaşça senden büyüğüm ama öğretmen olduğun için bizde öğretmenin ayrı bir yeri ve önemi vardır. Bundan dolayı hem ben hem de yediden yetmişe herkes sana ayrı bir önem verir. Bizler çocukluğumuzdan beri büyüklerimiz tarafından Hünkâr Hacı Bektaş öğretileriyle büyütüldük. Ona göre insanın karşılığı sevgidir ve “Sevgi ve acıma, insanlık; hiddet ve şehvet ise hayvanlık vasfıdır” demiştir. Gerçek insan olmanın, Hakk’a yakın olmanın yolu da ilim, irfan ve edepten geçer. “Okunacak en büyük kitap insandır” derken Pirimiz bunun yolunun ilim irfandan geçtiğini dile getirmiştir ömrü boyunca. Bunun için Hünkârımız “En yüce servet ilimdir. İlimden dililmeyen yolun sonu karanlıktır. İlmî ve bilgiyi yüce tutan kimse hiçbir zaman küçülmez, alçalmaz. Bilim, gerçeğe giden yolları aydınlatan ışıktır. Yolumuz; ilim, irfan ve insanlık sevgisi üzerine kurulmuştur.” Gibi daha nice güzel öğütler miras bırakmıştır bizlere. Öğretmenim, sen köyümüze ilk geldiğinde demiştin ki dilim döndüğünce bazı akşamlar ahaliyi aydınlatmaya çalışırım. İşte bu konularda aramızda konuşuruz. Dilimiz döndüğünce bilenler bilmeyenlere anlatır. Bundan dolayı bizler öğretmene çok değer veririz. Bizim yolumuz dört makam kırk kapıdan gelir. Her işimizde hakkı gözetir, sevgiyi ve insan onurunu değerli kılarız. Çünkü inancımızın özünde ve yaşantımızda dört makam kırk kapının öğretileri yol gösterici ve temel ilkeleri vardır. Bu köye geleli altı yıl oldu. Kimse sana necisin? Neye inanırsın? Bizim gibi düşünmeli, inanmalısın demedi? Dimi” dedi. Öğretmen Yunus hayır anlamında başını salladı ve muhtar devam etti konuşmasına “Gördün mü öğretmenim elimizden dilimizden geldiğince köyümüzde köylümüzde dört makam kırk kapıyı yerleştirmeye çalışırız. Sana uzun uzun anlatamam şu anda ama bir gün tek tek birlikte okur üzerinde konuşuruz lakin bilmeni isterim ki dört kapı kırk makam bizim gönül yurdumuzdur. Hakkın gönül yurdunun hudutları şeriat, tarikat, marifet ve hakikat gibi dört makamla çizilmiştir. Amma velakin bu sınırlardan içeriye İman, ilim, helal haram, temizlik, faydasız işler, edep, haya, sabır, kanaat, ilim, hoşgörü, alçak gönüllük, cömertlik, insanları bir görmek, sevgi...olmak üzere kırk kapıdan girilir. Zaten içeri giren, o huzura eren bir daha oradan dışarı çıkmak istemeyecektir. İşte senin şaşırdığın ilginin ve sevginin esrarı budur.” Dedi ve bunun üzerine gördüğü, karşılaştığı bazı anılarını anlatmıştı muhtar.

Öğretmen Yunus kâh yüreği sevinçten hopluyor kâh içini coşkun bir sıcaklık basıyordu. Muhtar sözünü bitirince Yunus Öğretmen ağız kulaklarında “Şimdi anladım yıllar önce o ihtiyar ninenin bana ne için sen marifet makamındasın öğretmenim dediğini” dedi ve “O elindeki nedir muhtarım? Zaten yanıma geldiğinde biraz canın sıkkın gibiydi de laf açtım az seni rahatlatayım” demişti.

Muhtar başını öne eğdi. Bir süre susarak alt dudağını kemirdi. Bedenine garip bir huzursuzluk yüzüne acı bir ifade oturmuştu. Sonra başını kaldırıp sesi titreyerek:

“Yunus Öğretmenim. Nasıl söylenir bilemem. Daha köylünün de haberi yok. Sabah posta getirdi. Sana hemen geledim. Velhasıl il merkezine tayinin çıkmış...” dedi ve elinde buruşmuş olan kâğıdı Yunus Öğretmen’e verdikten sonra arkasını dönüp sanki omuzlarına dağ yüklenim gibi çökkün bir biçimde uzaklaştı. Hiçbir şey diyememişti Yunus Öğretmen. Kalbi dağıldı bir an. Göz bebekleri titredi. Ruhunun derinlerinden bir feryat koptu. Sıktı kendini. Ağlamamak için kanlanan gözlerini yumdu. İki damla yaş sıyrıldı kirpiklerinden. Yaşadıklarını düşündü. Geçirdiği güzel günleri, buradaki insanları ve yaşayışlarını. Sonra kaldırdı başını masmavi göğe bakarak. “Asıl sürgün ilimden ve sevgiden uzak kalmakmış, asıl sürgün cehaletin karanlığında kalmakmış, asıl sürgün değersiz olduğun yermiş. Asıl sürgün şu değerli insanlardan ve fikirlerden ayrı kalmakmış.” Dedi.

Ama o artık dört makam ve kırk kapıyı öğrenmiş gönül yurduna adım atmıştı bir kere. O ömrünün sonuna kadar bu yurdun bir ferdi olacaktı. Bundan sonra gittiği her yerde gerçek sürgünde kalmışlara Hakk’ın gönül yurdunu anlatacak o yurdun kapılarından içeri sevgi ve ilim yolu ile girilmesini anlatacağı. Sürgünde kalmışların yolunu dört makamın ışığıyla aydınlatacak, gönül yurduna açılan kırk kapıyı gösterecekti...